

Бек тврди да је атентатор самоубица најрадикалнији противник homo economicus-a. (Бек је познати савремени социолог–космополита, док је homo economicus идеалнотипска карикатура савременог човека заслепљеног кредитима и хипер маркетинга.)

"Лишен сваке супротности у економском и моралном смислу, атентатор самоубица је носилац апсолутне суровости". Ова Бекова мисао пије воду посебно ако се узме у обзир да тржишна вредност атентатора самоубице ишчезава баш у тренутку њене реализације. Јер, чему умирати, вели Бодријар, треба знати ишчезнути. У случају атентатора самоубице невидљива рука се појављује искључиво као рука Алаха што, поштено говорећи, нема претерано везе са профаном "невидљивом руком" о којој је својевремено писао Адам Смит. Дакле, Бек је по свему судећи у праву, атентатор самоубица је заиста сурови противник homo economicus-a. Али не увек и не у свакој прилици!

Мунтадара ал-Заидија, ако већ нисмо заборавили овог момка, тешко можемо сврстати у ред атентатора самоубица или, нек опрости Бек, у ред љутих противника homo economicus-a. Направити чворугу на Бушовој глави и то пројектилом у облику ципеле свакако је храбар потез, али далеко од тога да представља покушај атентата. Међутим, у ери глобалне антитерористичке хистеричке ствари се често беспотребно надувавају, па не треба да чуди што је Мунтадар по кратком поступку проглашен атентатором али, што је индикативно, не и самоубицом. Ваљда је "надлежнима" ипак дошло у главу да је у питању својеврсни политички перформанс, који ће аутора винети у орбиту бесмртних и без десетак кила експлозива око паса. Вероватно због тога и није било званичних говора о могућим перформативним активностима.

Руку на срце, сличне ствари су се догађале и раније. На пример, у време када су Дучке и другари гађали пропалог председничког кандидата Хамфрија брашњавим "бомбама" с намером да га овлаш заплусну смешом од свежих баварских јаја, државна бирократија такође није имала можданих капацитета да укопча смисао политичког перформанса. Јер, иако се радило о лудим шездесетим, радило се и о службеној посети високог америчког званичника Немачкој, са чиме није могло бити зезања. Међутим, док је Дучке имао посла са тамо неким Хамфријем, ал-Заиди се околио на Ујка Буша лично, што значи да није било шансе да се лет ципеле према председничковој глави окарактерише као перформанс. Атентат се ту намеће као једина исправна и вероватна опција. Ипак, не би требало превидети чињеницу да је у хиперматеријалистичком друштву, где перформанс постаје вишеструко профитабилан, Мунтадар својим чином заправо ревитализовао хомо

економикуса (а да тога највероватније и није био свестан). Јер, модни хит је, као што је познато, постала најобичнија ципела – модел 271. Иста она коју је Буш махинално избегао захваљујући пантерским рефлексима.

Дакле, стари добри Лоренц је у понечему ипак био у праву. У сваком случају, био је то незабораван завршетак једне лоше владавине и предиван почетак процвата прозводње турских ципела. Наиме, убрзо након "атентата" ципелом долази до муњевите интеракције између културе, политике и економије, што указује на невероватну мултидимензионалност глобалног друштва спектакла. Поруџбине напросто затрпавају помало затеченог произвођача инкриминисаних ципела, Рамазана Бајдана, који је принуђен да под хитно упосли стотинак радника како би парирао немилосрдном закону тражње. Бајдан овим чином, истина, не решава проблем незапослености у Турској, али зато на неко време распетљава Гордијев чвор понуде и тражње у станболској индустрији обуће, што и није тако безначајно када су у питању тешка времена глобалне економске кризе.

И мада из данашње перспективе изгледа како је прича о Мунтадару ал-Заидију бајата, она је са аспекта популарне културе свежа као вода изворска. Јер, прича о Мунтадару је истовремено и прича о глобалном друштву спектакла где се обични смртници преко ноћи претварају у популарне звезде, које редовно згасну пре но што истински засијају. Додуше, за Мунтадара ал-Заидија се тешко може рећи да припада поменутој категорији *ad hoc*

звезда, иако у суштини јесте производ глобалних медија. Али је истина свакако и то да глобални медији никада не би успели да произведу Мунтадара ал-Заидија да овај није урадио то што је урадио. А тек када је урадио то што је урадио, глобално друштво спектакла је добило свог суперхероја, што би на крају опет значило да Мунтадар ал-Заиди ипак није пуки производ глобалних медија.

Али, да ли ствари заиста тако стоје? Шта је, примера ради, са средовечном уседелицом из Шкотске, Сузан Бојл? Да ли она представља нуспроизвод глобалног друштва спектакла? Иако је за само недељу дана њен снимак на интернету одгледало преко шездесет милиона људи и мада је популарност стекла лепим гласом (а не стасом), Сузан, за разлику од Мунтадара, ипак неће оставити дубљи траг у историји човечанства. Јер, руку на срце, оних који дивно певају има поприлично на овом свету, али оних који су нешто хитнули према Бушовој (или некој другој значајнијој) глави има веома мало. Уосталом, зар Ирачанин није завршио у бајбоку, а Шкотланђанка у лудари? Цена популарности варира у зависности од карактера личности, сплета (не)срећних околности, као и од комбинације заводљивости и застаревања о којима је својевремено писао Жил Липовецки, универзитетски професор филозофије из Гренобла. "Економска логика је напросто збрисала сваки идеал трајности, те производњом и потрошњом

предмета управља правило пролазности", пише Липовецки у "Царству пролазног". Али поменута "логика" се данас не односи само на производњу и потрошњу предмета, већ и људи од крви и меса. Реч је о својеврсном постварању које се у подједнакој мери односи на Мутандара ал-Заидија као и на Сузан Бојл. Јер, обоје су, хтели-не хтели, претворени у виртуелне слике које непрестано круже интернетом. Широке народне масе конзумирају те слике у огромним количинама, док се процеси завођења и застаревања непрекидно смењују у виртуелном врзином колу. Укратко, реч је о савршеном облику опредмећења преконоћ славних појединаца, као и о њиховој (не)намераваној комуникацији са анонимним масама широм света? Све у складу са Бодријаровом опаском да субјекти на крају неминовно имплодирају у масе, што је у случају Ирачанина и Шкотланђанке поприлично тачно.

Која је, међутим, поента целе ове приче? С једне стране, то је провера тренутне (не)актуелности ових двоје људи, али и тестирање хипотезе Жила Липовецког о непрестаном смењивању завођења и застаревања у глобалном друштву спектакла. С друге стране, то је разоткривање улоге публициитета у садашњем времену. Према Хабермасу, некада је улога публициитета била да разголити политичку владавину пред јавним резоновањем, али је у масовном друштву дошло до епохалног обрта: наиме, публицитет је почео да производи аждају некритичке сагласности. Другим речима, јавна критика је уступила своје место свеопштем конформизму. Преведемо ли ову Хабермасову мисао на језик Липовецког, доћићемо до "цивилизације жеље", коју карактерише управо повлачење политичке ратоборности пред хедонизмом. Мунтадар, иако политички ратоборан, неће успети да порази цивилизацију жеље, која непрестано храни сопствени хедонизам увек свежим и пре свега инертним садржајима. Сузан, иако је на тренутак искочила из инхибиране анонимности, никада неће преварити цивилизацију жеље која ствара и уништава властите хероје. Зато ће Мутандар ал-Заиди убрзо бити заборављен, као што ће уосталом бити заборављена и Сузан Бојл. Њих ће, према неумитном закону глобалног друштва спектакла, заменити свежије и интересантније слике.

Уколико у сфери хиперреалности, како каже Бодријар, модели и кодови одређују начине мишљења и понашања, онда је сасвим извесно да ће и друштво спектакла понудити (већ јесте) далеко интензивније доживљаје него што су то банални призори из свакодневног живота. Једино би требало прозрети када баналност прераста у публицитет, а када публицитет неповратно пропада у баналност. Извесна Луиз Боун из Бристола недавно је, док се парком шетала боса, изгубила ципелу са шаром од леопардове коже, иначе мужевљев божићни поклон. Предузимљива жена није губила време, већ је одштампала летке са фотографијом вољене ципеле, нудећи срећном проналазачу 50 фунти као награду. Питање је само како ће увек обазриви Енглези, навикли да на сличним лицима гледају фотке изгубљених људи или кућних љубимаца, реаговати на потпуно нови изазов. Било како било, реч је о још једном у низу баналних примера који осветљавају паклену тенденцију очовечења предмета у ери, да збрка буде већа, свеопштег

Поетика глобалног села

Пише: Борис Јашовић
субота, 08 август 2009 15:30

опредмећења људи. Ништа, дакле, није толико немогуће у глобалном друштву спектакла. Или је све могуће док се не докаже супротно. У сваком случају, Мис Боун је већ зграбила своје парче популарности.